

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יתרו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, ניו

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושתים לבריאה

שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"מ

לזכרון

הרבנית הצדקנית

מרת חי' מושקא

בת כ"ק אדמו"ר

אור עולם

נזר ישראל ותפארתו

צדקת ה' עשה

ומשפטיו עם ישראל

ורבים השיב מעון

מרנא ורבנא

יוסף יצחק

ובת הרבנית הצדקנית

מרת נחמה דינה

ע"ה ז"ל

נפטרה ביום רביעי פ' משפטים

כ"ב שבט שנת ה'תשמ"ח

ת'נצ'ב'ה'

אשתו של כ"ק אדמו"ר מה"מ

כתובתינו באינטרנט: <http://www.moshiach.net/blind>

„מעלין בקודש“) אויך צו דעם גילוי (יום) פון אחד עשר.

. . . אין דעם גופא קומט מען דערנאך צו נאך א העכערע דרגא — אַז מ'האַלט שוין נאך דעם סיום העבודה פון אַלע בירורים, און מ'האַט שוין אויך „צוגעפּוצט די קנעפּ" וכו', און מ'דאַרף נאך שטיין גרייט צו מקבל זיין משיח צדקנו — די שלימות פון אחד עשר (אינגאַנצן שלא בערך צו עשר) . . כּמרומו אין כ"ב שבט . . אחד עשר בכפּליים.

. . . נאך כ"ב שבט (יום הסתלקות פון בתו) האָט זיך אויפגעטאָן דער שלב האחרון אין צוגרייטן די וועלט (אַלס אַ דירה לו יתברך בתחתונים) צו דער גאולה . . שלימות ענין זה קומט ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

. . . דערפון האָט מען דעם לימוד פאַר נשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד — פאַר די שלוחות תחיינה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — וועלכע האָבן זיך דאָ צוזאַמענגעקליבן מכל קצוי תבל אין דעם „כינוס השלוחות העולמי" . . בזמננו זה, די לעצטע רגעים פאַר דער גאולה — צו מעורר זיין זיך און אַלע נשי ובנות ישראל וועגן דעם גודל הזכות פון נשי ובנות ישראל צו ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, וועלכע קומט „בשכר נשים צדקניות שיש בדור", כנ"ל.

(משיחות ש"פ יתרו, כ"ף שבט, וליל ויום ב' פ' משפּטים, כ"ב שבט תשנ"ב)

(4) ברכות כח, א. וש"נ.

(5) יליש רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא רות).

יתרו ב

א. אין פסוקי „אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" אין רש"י מעתיק די ווערטער „אשר הוצאתיך מארץ מצרים" און אין מפרש: כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי.

[און דערנאך ברענגט רש"י נאך צוויי פירושים, כדלקמן סעיף ה].

וואָס איז די שוועריקייט אין פסוק וועלכע רש"י קומט פאַרענטפערן בפ"י רושוי?

זאָגט דער מזרחי (און נאך מפר"ש ים), אַז די שאלה איז — פאַרוואָס תלה אלקותו ביציאת מצרים ואמר אשר הוצאתיך ולא אמר אשר בראתי שמים וארץ? און אויף דעם ענטפערט רש"י שעל ידי ההוצאה ממצרים מהיות להם עבדים זכה בהם להיות משועבדים לו ויהי אלקיהם.

דער פירוש איז אַבער לכאורה ניט גלאַטיק: ע"פ פשוטו של מקרא האָט מלכתחילה קיין אַרט ניט די שאלה פאַר וואָס עס שטייט ניט „אשר בראתי שמים וארץ" — וואָרום דאָס קומט דאָך אַלס המשך (טעם) אויף „אנכי ה' אלקיך", אַז „ה" איז דער ג"ט פון אידן; מוז מען זאָגן אַן ענין וואָס איז שייך בלויז צו עם ישראל (וואָס דערפאַר זיינען אידן אויסגעטיילט מכל העולם כולו)?

די שאלה איז נאך שטאַרקער: דער ענין — אַז יצי"מ איז דער טעם אויף „אנכי ה' אלקיך" (בסגנון אחר — יצי"מ איז געווען כדי אידן זאלן אַננעמען דעם אויבערשטן אַלס „אלקה" און אים דינען) — שטייט שוין פריער, און כמה פעמים — גלייך אין פ' שמות' שטייט „בהו" ציאר את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה; עדין איז אַנ"י הויב פון פ' וארא' — „לכן אמור לבני ג' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים ג' ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים"; נאָכמער: בפרשתנו גופא, ביי די הכנות צו מ"ת, שטייט „אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם ג' ואביא אתכם אלי . . שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי . . ואתם תהיו לי . . וגוי קדוש" —

הוצאתי אתכם מארץ מצרים ועשיתי לכם נסים גדולים. ולהעיר ג"כ ממש"ל לאברהם (לך טו, ז) אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים.

- (5) להעיר ממכילתא כאן: משל כו' כלום עשיתי לנו (טובה) שתמלוך עלינו כו' הוציא כו' קרע כו' הוריד כו'. וראה לקמן הערה 15.
- (6) ג' יב. — אלא ששם המתעבדון הוא הזכות שיש לישראל לצאת ממצרים (רש"י שם).
- (7) ו' ר"ז.
- (8) יט, ד"ו. וראה פרש"י שם.

- (1) פרשתנו כ, ב.
- (2) כדאי — כ"ה בדפוסי רש"י הנפוצים ובכת"י רש"י (שתח"י) (ולא „כדאית") [בדפוס ראשון דפרש"י כד"י. ובכתיב כת"י רש"י שתח"י כד"י].
- (3) גוי"א דבק טוב. ועוד.
- (4) ראה גם ראב"ע וחזקוני כאן. ולהעיר מפרש"י בחוקותי כו, יג: כדאי אני שתאמינו בי . . שהרי

... מ'האט גערעדט מערערע מאל דעם געוואלדיקן חידוש ועילוי פון דעם דור — דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון גאולה — אז ער שטעלט מיט זיך פאר דעם גמר וסיום פון „מעשינו ועבודתינו“ פון אידן במשך כל הדורות שלפני זה, צו פארענדיקן די לעצטע בירורים אין גלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר — „צופצן די קנעפלעך“: אינזער עבודה באשטייט אין ברענגען די גאולה בפועל פאר דעם דור און פאר אלע דורות שלפני זה! דאס הייסט, אז אין דעם דור איז מען מסיים מעשינו ועבודתינו פון אידן במשך כל הדורות.

... אין דעם דור פון נשיא דורנו גופא זיינען פאראן עטלעכע שלבים ותקופות, ובכללות — דריי שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (י"ד שבט ת"ש י"ד) — דער סיום התקופה פון עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) דער יום למחרתו — יום אחד עשר לחודש אחד עשר (דער ערשטער גאנצער טאג לאחרי ההסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א) — ווען עס האט זיך אנגעהויבן דער המשך וחידוש פון א נייער תקופה ו„נתלו המאורות“ פון דעם דור השביעי פון אלטן רבי'ן (אדער דור התשיעי פון בעש"ט). (ג) די תקופה נאך דער הסתלקות פון בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

... יום העשירי בחודש האחד עשר גייט אויף דעם סיום וגמר העבודה פון מברר זיין די לעצטע „שיריים“ פון גלות, „צופצן די קנעפלעך“.

... דער יום למחרתו — יום אחד עשר לחודש אחד עשר — באדייט אז נוסף און נאך דער עבודה פון יום עשירי בחודש אחד עשר, דערגרייכט מען און מען ווערט נתעלה (לויט דעם כלל פון

(1) תניא רפ"ז.

(2) שיחת שמחת תרפ"ט.

(3) ראה סודיש תשי"ז ח"א ע' 255 הערה 99.

איז נישט מובן: וואס איז שווער דוקא אין דעם פסוק, וואס רש"י דארף דא (ניט פריער) מפרש זיין „כדאי היא ההוצאה כו"י? —

ב. אויך זיינען פאראן כמה דיוקים בלשון רש"י:

ווי מען לערנט בפשטות, זיינען די ווערטער (פון רש"י) „שתהיו משועבדים לי“ דער אפטייטש פון התחלת הכתוב „אנכי ה' אלקיך“ (בלשון הרא"ם הנ"ל: משועבדים לו ויהי אלקיהם), און לויט דעם פירוש איז „אשר הוצאתיך מארץ מצרים“ דער טעם אויף „אנכי ה'“ (וויבאלד אז „הוצאתיך מארץ מצרים“, דעריבער זיינען אידן משועבד געווארן צום אויבערשטן). ע"ד ווי עס שטייט בס"פ שלח"י (און אין נאך כמה פסוקים¹¹) „אני ה' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים“, וכפרש"י¹² — „ע"מ כן פדיתי אתכם כו"י“.

עפ"ז איז אבער נישט מובן:

(א) פארוואס איז רש"י נישט מעתיק אין דעם דיבור המתחיל אויך די ווערטער „אנכי ה' אלקיך“ (וועלכע ער איז דער-נאך מפרש)?

(ב) אין רובא דרובא פון די ערטער וואו רש"י זאגט אט דעם תוכן (אז יצי"מ

(9) וראה גם דברי דוד כאן.

(10) הובא ברא"ם כאן.

(11) ראה תצוה כט, מה"י, שמיני יא, מה. קדושים יט, לו, אמור כב, לג, בהר כה, לח. בחוקותיו כו, יג, שם, מה. וראה הערה הבאה.

(12) בפ"י הראשון (והעיקרי). — ולהעיר מהשינויים בפרש"י בהמקומות שבהערה הקודמת. פרש"י ואתחנן ה, טו, ואכ"מ.

(13) ראה במקומות שנשמנו בהערה 11. — וכ"ה ה"ל בשמיר כאן (פכ"ט, ג).

איז געווען צוליב דעם אז אידן זאלן א-נעמען אויף זיך דעם אויבערשטן אלס „אלקים“ — איז לשון רש"י „על מנת כן פדיתי כו"י“ (וכו"ב): פארוואס נוצט דא רש"י דעם לשון „כדאי היא ההוצאה כו"י“?

(ג) רש"י האט געדארפט זאגן — בהתאם ללשון הכתוב („אנכי ה' אלקיך“) — „כדאי כו"י שתקבלו אלקותי“ [אדער (כלשון רש"י במ"א) „שתקבלו מלכו-תי“ וכיו"ב]: פארוואס איז רש"י משנה פון לשון הכתוב און זאגט א נייעם לשון (וענין) — „שתהיו משועבדים לי“?

לכאורה קען מען ענטפערן, אז רש"י נעמט עס ארויס פון סיום הכתוב — „מבית עבדים“: וויבאלד אז דער אויבערשטער האט די אידן ארויס-גענומען פון „בית עבדים“, דעריבער איז „כדאי היא ההוצאה“ אז אידן זאלן ווערן עבדי ה' (ע"ד ווי עס שטייט¹⁴ „עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים“).

אבער דאס איז נישט קיין תירוץ מספיק, ווייל:

(14) ולהעיר ממכילתא דרשב"י כאן: אפילו איז לי עליך אלא שהוצאתיך מארץ מצרים כדאי. — וראה לשון רש"י בחוקותי (שבהערה 4). ראה יג, ו. (15) בדברי דוד כאן: דבלא הכי יש הרבה עניינים ש„אני אלקיך“ אלא דדבר זה לחוד כדאי. — אבל עדיין אינו מובן במה נשתנה פסוק זה מכל המקומות שבהם כתב רש"י הלשון „על מנת כן כו"י“.

(16) וכהלשון בשמיר (הנ"ל) כאן.

(17) אחרי יח, ב: שאמרתי בסיני אנכי ה' וקבלתם עליכם מלכותי. וכ"ה לשון המכילתא פרשתנו כ, ג. וראה רמב"ן כאן (פסוק ב), ועוד. (18) כן משמע מפ"י המהרש"ל (הובא בצידה לדרך ושפ"ה כאן) — דלפי הראשון ברש"י קשה דלא הוליל אלא המוציא מבית עבדים, מצרים לילי. וראה לקמן הערה 38.

(19) וראה גם ראב"ע, רמב"ן וחזקוני כאן.

(20) בהר כה, מב. ועד"ז שם, נה.

(א) ס'איז נאך אלץ ניט גלאטיק לשון רש"י — ער האט געדארפט זאגן (כלשון הכתוב), "כדאי כו' שתהיו עבדי²²", פאר- וואס איז ער משנה און זאגט "משועבדים²³"?

(ב) ועיקר: אין דעם דיבור המתחיל איז רש"י מעתיק בלויז די ווערטער "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", און ניט דעם סיום הכתוב "מבית עבדים" (און איז אפילו ניט מרמז לזה מיט א "וגו"). איז דערפון פארשטאנדיק, אז דעם ענין פון "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לך" לערנט רש"י ארויס (ניט פון "מבית עבדים", נאר) פון די ווערטער "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" גופא [ובפרט אז רש"י אפילו בפירושו זאגט "כדאי היא ההוצאה כו' סתם, ניט — ההוצאה מבית עבדים"].

ג. ויש לומר הביאור בכל זה:

די שאלה אין "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" איז (ניט — פארוואס פאר- בינדט מען "אנכי ה'א" מיט "הוצאתיך מארמ'צ", נאר פארקערט) — מאי קמ"ל?

ווי געזאגט, האבן אידן שוין פון פריער געוואוסט אז מ'ט (תעבדון את האלקים) איז דער תכלית פון יצי'מ, און נאכמער — דאס האט דער אויבער- שטער געהייסן איבערגעבן אידן אין די הכנה-טעג צו מ'ת כנ"ל — "אתם ראתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם גו' ואביא אתכם אלי . . שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי . . תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש";

(21) ע"ד לשון המפרשים שבערה 19. וכן לשון רש"י ואתחנן שם. שתהי' לו עבד.

און וויבאלד אזוי — איז מאי קמ"ל²² אז "אנכי ה' אלקיך" איז די תוצאה און תכלית פון "הוצאתיך מארץ מצרים"²³? לערנט דעריבער רש"י, אז "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" איז (ניט א טעם (אדער ביאור) אויף "אנכי ה' אלקיך", נאר דאס איז) א באזונדער און נייער ענין — "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לך".

"אנכי ה' אלקיך" מיינט — קבלת מלכותו, אז מען נעמט אן דעם אויבערשטן אלס שליט ומלך, ובמילא — אז מ'וועט פאלגן אלע זיינע ציוויים²⁴ כו'; דערנאך האט דער אויבערשטער מוסיף געווען נאך אן ענין, אז ס'איז ניט גענוג דער ענין פון קבלת מלכות שמים (וואס ברענגט צו קבלת עול מצות, צום פאלגן זיינע גזירות), נאר אידן דארפן זיין "משועבדים לך", אינגאנצן משועבד צום אויבערשטן.

קבלת מלכות איז ניט שולל די פריי- הייט פון אן אייגענעם "פריוואטן" לעבן²⁵, עס מיינט נאר אז די ענינים

(22) במשכיל לדוד כאו. שזה הקושי בפי' הא' ברש"י כאו. — אבל ע"פ המבואר בפנים, קושיא זו מתרץ רש"י גם בפירושו הא' בדיוק לשונו. שתהיו משועבדים לך. וראה לקמן בפנים סעיף ה.

(23) ומה שנאמר ע"ז בעוד כתובים (כנ"ל בפנים והערה 11) — הרי במקומות אלו לא קאי על מ'ת, כיא על מצות פרטיות. ולהעיר שבכמה מהמקומות מביא רש"י עוד פירוש (אני הבאתי כו') וכיוצא. ואכ"מ.

(24) רש"י ומכילתא כו' שבערה 17.

(25) אף שבפרטיות הן שתי קבלות — קבלת מלכות וקבלת מצות (גזירות) — ראה בהנסמן בערה הקודמת ועוד — מ"מ, אחת מביאה לחבירתה. כפשוט. ולהעיר מפרש"י שמיני (יא, מה): כי אני ה' — ע"מ שתקבלו מצותי. ועד"ז בפרש"י בהר (כה, לח) וס"פ שלה (גזירות).

(26) ראה ע"ז לקו"ש חל"ד ע' 206 ואל"ך — בביאור ג' הלשונות שבפרש"י האוינו (לב, י). שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו.

אידישקייט זיינען אין גדר פון "תינוק שנשבה לבין העכו"ם" — דארף מען געפינען דרכים צו דערגרייכן כל אחד ואחד מישראל.

און דורך דעם וואס מ'איז מקרב אלע אידן צו אבינו שבשמים, שטעלט מען צוזאמען דעם "קהל גדולי" וואס וועט גיין לקבל פני משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ יתרו תש"ל)

לקו"ש חכ"ו ע' 124

(51) ירמ' לא, ז.

בשורת הגאולה

פה.

אונזער דור איז דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון דער גאולה — ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר דער בעל ההילולא האט מכריז ומודיע געווען כמ"פ, אז מ'האט שוין אלץ פארענדיקט און איצטער דארף מען נאך מקבל זיין משיח צדקנו בפועל ממש — במילא איז פארשטאנדיק, אז אויב בינתיים איז געווען אן ענין של הסתלקות, ווי דאס איז געווען בכ"ב שבט בארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), איז דאס אך ורק בכדי צו ברענגען די איינציקע עלי' וואס איז נאך געבליבן — די עלי' פון דער גאולה האמיתית והשלמה.

און לויטן צווייטן פירוש — אז דער אַרט פֿאַרן טעות איז געוואָרן דורך דעם קול פון די עשה"ד — איז שווער (ווי רש"י אליין איז ממש"ק) "ולמה אמר לשון יחיד אלקיד": אזוי איז דאָס קיין קשיא נישט, ווייל מען געפינט בריבוי מקומות אָן דער אויבערשטער רעדט צו עם ישראל בלשון יחיד (ובפרט במ"ת ווען "יחן שם ישראל — כאיש אחד בלב אחד" (47)); דאָ אָבער — וויבאלד אָן דער קול איז געווען אין אַן אופן וואָס גיט אָן אַרט לטעות אָן "רשויות הרבה ה'", האָט מען דאָ בדוקא געדאַרפט נוצן אַ לשון רבים, און נישט אַ לשון יחיד וואָס איז נאָך מוסיף אין דער נתינת מקום לטעות, אָן "אלוקה א' מדבר עם איש א' ואלוקה אחר עם איש אחר חלילה".

[און דער ביאור פון רש"י — "ליתן פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל" — איז לכאורה ווייט פון פשטות, ווי מפרשים" פרעגן "מה מועיל סניגוריא זאת"].

ווע"פ כ"ז איז תמוה ביותר: וואָס איז מכריח רש"י'ן בפשוטו של מקרא להוסיף, צו ברענגען די צוויי פירושים?

ע"פ הנ"ל אָבער איז עס מובן בפש-טות: לויטן ערשטן פירוש אין רש"י, אָן "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" איז אַ באַזונדער ענין פון אנכי ה' — איז נישט גלאַטיק דער המשך הלשון "אנכי ה'".

(45) שלכן הוצרך לשלול הטעות כאן (וזהו היתרון בפי' הג' לגבי פי' ה').

(46) נבחלת יעקב כאן, ד.קא. על כל הג' תירוצים דלעיל' (וכן משמע ברע"ב כאן). אבל צ"ע, דלפי' הו"ל לרש"י לחלקו בדי' בפי' — ובמשכיל לדוד מפרש כפנים.

(47) פרש"י פרשתנו יט, ב.

(48) משכיל לדוד כאן.

(49) גויא כאן (ותירוצו אינו ע"ד הפשט. ע"ש).

אשר הוצאתיך מארמ"צ, וואָרום בכלל ווייזט דער לשון "אשר" אויף אַ המשך צו דעם וואָס שטייט לפני' (און נישט אַ הוספת דבר חדש (לגמרי)).

דערפֿאַר ברענגט רש"י די אַנדערע פירושים וואָס לויט זיי איז גלאַטיק דער המשך לשון הכתוב — ווי רש"י איז מדגיש, אָן לויטן צווייטן (וועד"ז — לויטן דריטן) פירוש, איז דער טייטש אין פסוק — "אנכי הוא אשר הוצאתיך כו'".

ו. פון דעם סיום אין פירוש רש"י — "ולמה אמר לשון יחיד" . ללמד סניגוריא במעשה העגל" — איז דאָ אַ הוראה נפלאה, אויף וויפל יעדער איד איז חביב ביים אויבערשטן:

דאָ רעדט זיך וועגן אידן ביי וועלכע עס האָט געפֿעלט נישט בלויז דער "תהיו משועבדים לי" — נאָר זיי האָבן גע-האַלטן ביי דעם קצה ההפכי לגמרי פון "אנכי ה' אלקיד"; און צוליב אַזעלכע אידן זאָגט דער אויבערשטער באַ מ"ת ולכל הדורות "לשון יחיד", כדי משה זאל האָבן אויף די אידן אַ "סניגוריא'!

נאָך מער: דער פתחון פה איז פֿאַר-בונדן דערמיט וואָס דאָס איז מוסיף אין דער נתינת מקום לטעות אָן "רשויות הרבה ה'", (כנ"ל) — ולאידך, איז די "סניגוריא" לכאורה אַ שוואַכע (כנ"ל פון מפרשים) — ואעפ"כ זאָגט דער אויבערשטער אָן ס'איז כדאי הדבר, אפשר וועט דערפון אַרויסקומען אַ לימוד זכות אויף אַ אידן, אַזאָ אידן. אַי עס גיט אָן אַרט לטעות — איז, כתוב והרוצה לטעות יטעה"ו!

(50) ל' חזיל (ב"ר פ"ח, ח) עה"פ (בראשית א, כו) נעשה אדם גר. וראה רש"י עה"פ: יש מקום למינים כו' לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה כו'.

מסויימים וועלכע דער מלך הייסט טאָן — פֿאַלגט מען אים [ס"י בקום ועשה — טאָן דאָס וואָס ער הייסט טאָן, און ס"י בשב ואל תעשה — נישט טאָן דאָס וואָס דער מלך פֿאַרבאָט צו טאָן]. וועד"ז במלך מה"מ הקב"ה, אָן מען נעמט אָן אויף זיך צו מקיים זיין אַלע מצות (וגזירות) המלך.

אָבער "משועבדים לי" מיינט" — אָן אַ איד איז נישט זעלבסטשטענדיק, האָט נישט קיין (אייגענט) פרייהייט, ער איז משועבד (כל כולו) צום אויבערשטן, מיט אַלעם וואָס ער האָט און טוט".

און דערפֿאַר איז רש"י מדייק "כדאי היא ההוצאה כו'" (נישט "על מנת"): דעם לשון "על מנת" זאָגט רש"י ווען אין פסוק שטייען צוויי ענינים וואָס איינער איז אַ תנאי אין צווייטן (כמו: אני ה'א אשר הוצאתי אתכם גו' להיות לכם לאלקים), משא"כ בנדר'ד, וואָס "תהיו משועבדים לי" (לויט רש"י) איז נישט אַ תנאי, נאָר ס'איז דער פירוש (ומכוון) פון "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" גופא: די הוצאה איז "כדאי" (און טראַגט אין זיך) דעם ענין אָן אידן ווערן "משועבדים לי".

ד. עפ"ז וועט מען אויך פֿאַרשטיין פֿאַרוואָס רש"י איז נישט מעתיק (אין דעם דיבור המתחיל) דעם סיום הכתוב "מבית

(27) ונפק"מ בפועל — דגם, פרשיות בתורה שאם עשאו כו' ואם לאו אינו מקבל עליהם פורעניות' (פרש"י פרשתנו כ, א) — משתדל לקיימם כו'. ולהעיר מפרש"י פרשתנו (יט, יד) שלא ה' משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם. ועוד. או באר"א קצת: כללות הענין דתרי"ג מצות התורה אינו כמו גזירות מלך בוד', כ"א גדר של שטובד, כי הן מקיפות את כל (חיי) האדם — אין רגע ונקודה פנוי מחיוב מצוה, ובכל דבר שבחיי האדם יש הוראה בתורה ע"ד אופן עשייתה.

עבדים" (און איז עס אפילו נישט מרמז מיט אַ "וגו'"):

דער חילוק פון לשון "משועבדים לי" און ל' עבדות (סתם) איז²⁸:

בשעת מ'זאָגט "עבד" סתם איז נאָך נישט מודגש אָן מ'האָט נישט קיין פריי-הייט. וואָרום אַע"פ אָן אַן עבד איז נישט קיין מציאות לעצמו, ער איז רכושן של האדון (נישט ווי אַ פועל וואָס טוט בלויז אַרבעט פֿאַר זיין בעה"ב) — אַעפ"כ, דריקט זיך אויס דער עול העבדות בעיקר בשייכות צו דער אַרבעט וואָס ער טוט פֿאַרן אדון²⁹, ובמילא, אין די זמנים ווען ער עסט, שלאָפט וכו' פילט ער נישט (כ"כ) דעם עול האדון. ביז עס קען זיין אַ פֿאַל ווען דער אדון גוויטיקט זיך נישט אין דער אַרבעט פון עבד און דער עבד קען זיך "אַפרוען" כו'³⁰ (ער איז נישט מחוייב צו זוכן אַרבעטן פֿאַר'ן אדון).

משא"כ דער לשון "משועבדים" איז מדגיש דעם שעבוד העבד לאדונו אין אַן אופן פון עול תמידי [ע"ד דער לשון "שעבוד" בשייכות צו ממון, אָן דער ממון ווערט משועבד און "געבונדן" צום בעל חוב'ין] — אין אַלעם וואָס ער טוט

(28) אף שבכללות ענינים אחד (וראה ערוך ע' שעבד: שעבוד קרקעות . . אשר הם כמו עבדים ותחת רשות אדון) — מ"מ בפרשיות יתרה, כשמחלקים בין הלשונות (וכנדר'ד שרש"י משנה מל' הכתוב "מבית עבדים" וכוונת "משועבדים"), הלשון "שעבוד" מדגיש יותר עול העבדות באופן תמידי (כבפנים). שלכן, לשון הרגיל — גם בפרש"י — בנוגע לעבדות מצרים הוא, שעבוד מצרים' (כדלקמן בפנים והערה 34).

(29) להעיר מלקוש' חכ"ה ע' 215.

(30) אף שגם אז מה שקנה עבד קנה רבו (פסחים פח, ב. ושי"ן). וראה לקוש' שם.

(31) ראה רמב"ם הל' מלוה ולוה רפ"ח (מהשעירות דשבויה זה — יתרו תשמ"ז).

פילט ער דעם עול האדון, ביז אז אפילו אין די זמנים ווען דער אדון גיט אים נישט קיין ארבעט — פילט דער עבד זיין מציאות אז זי איז משועבד צום אדון.³² און דאס איז דיוק לשון רש"י, שתהיו משועבדים לי' — נישט, שתהיו עבדי' (וכיו"ב):

דאס וואס מ'ת האט אויפגעטאן אז אידן זיינען געווארן, עבדי ה' (סתם) ווערט שוין נכלל אין, אנכי ה' אלקיך. וויבאלד אז דער אויבערשטער איז אונזער שליט ומלך, באלאנגען אידן צום אויבערשטן (ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים³³), ובמילא דארף מען אים פאלגן און דינען ווי אז עבד לאדונו³⁴.

משא"כ מיט, הוצאתיך מארץ מצרים איז צוגעקומען נאך אז ענין — כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי'.

אע"פ אז דער, תנאי פון יצי'מ איז (בלויו) דאס וואס אידן ווערן, לי לעם (וואס קען מיינען ע"ד היחס פון אז עס צו א מלך בשר ודם), איז אבער, כדאי היא ההוצאה (פון ארץ מצרים) שתהיו משועבדים לי'.

היות אז אידן זיינען געווען בעבדות אין ארץ מצרים, וואס דארטן זיינען זיי

(32) ראה בארובה ד"ה ומקנה רב (ומאמרים שלאח"ז) תרס"ז ע"ד העול דעבד פשוט. ע"ש.
(33) וארא ו, ז (הובא לעיל סעיף א).
(33*) אולי יל — אזל מלך בוד, קבלת מלכות אינה מכריחה ענין של עבדות (כנ"ל סעיף ג). אבל בנוגע להקב"ה, שקבלת מלכות קשורה עם קבלת תרי"ג כ"ז ה"ז בדוגמא לעבודת עבד (וכלשון הכתוב תעבדון את האלקים, ובפרשי לעיל יט, ד כתרומה, ובת"א — לפיכך). וראה לעיל הערה 27. ולהעיר מהגייסא במכילתא (שנסמן בהערה 17) אל עבדי גזור עלינו גזירות.

געווען (נישט סתם, עבדים" — בית עבדים" — נאך) אין אז אופן פון שעבוד³⁵ — עבודת פרד"י, ביז אין אז אופן פון, תכבד העבודה³⁶ (למעלה ממדידה כו'), איז דעריבער, כדאי היא ההוצאה (אט די הוצאה פון, ארץ מצרים) שתהיו (נישט סתם עבדים, נאך) משועבדים לי'.

ה. לויט דעם ביאור אין פרש"י — אז, אשר הוצאתיך מארץ מצרים איז (נישט א טעם אויף, אנכי היא, נאך) א באזונדער, נייער ענין — וועט מען פארשטיין פארוואס לאחרי פירוש זה אין, אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ברענגט רש"י נאך צוויי פירושים, וז"ל:

ד"א לפי שנגלה בים כגבור מלחמה ונגלה כאן כזקן מלא רחמים שנאמר³⁷ ותחת רגליו . . הואיל ואני משתנה במראות אל תאמרו שתי רשויות הן אנכי הוא אשר הוצאתיך ממצרים ועל הים. ד"א לפי שהיו שומעין קולות הרבה . . באין מד' רוחות ומן השמים ומן הארץ אל תאמרו רשויות הרבה הן [און] דערנאך איז רש"י מסיים: ולמה אמר לשון יחיד אלקיך ליתן פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל . . לא להם צוית לא יהי' לכם אלקים אחרים אלא לי לבדני.

אין לכאורה תמוה: רש"י איז דאך מפרש פשוטו של מקרא — וואס פעלט אין דעם ערשטן פירוש [וואס תוכנו איז

(34) כהלשון בכ"מ — שעבוד מצרים (ראה לדוגמא בפרש"י — שמות ה, ד. בא"א, ה. פרשתנו כאן (בפי' הב'). משפטים כד, י. ועוד).
(35) שמות א, יג"ד. וראה פרש"י פרשתנו יח, י. ועוד.
(36) שמות ה, ט ואילך.
(37) משפטים כד, י.

אז ענין מובן ופשוט, און מען געפינט ער'ז אין נאך כו"כ כתובים, כנ"ל) — וואס צוליב דעם נויטיקט זיך רש"י אין די אנדערע צוויי פירושים³⁸, וועלכע זיינען (גא"ר) ווייט פון פשוט

— הן מצד תוכנם הכללי, אז מ'האט געדארפט באווארענען אידן פון א טעות אז, שתי רשויות הן, רשויות הרבה הן: ווי פאסט צו זאגן, אז נאכן ווען די אלע נסים אין מצרים ועל הים כו', און שטייענדיק במעמד הר סיני³⁹, זאל מען ערשט דארפן באווארענען אידן פון דעם טעות אז, שתי (הרבה) רשויות הן?⁴⁰

[אפילו דאס וואס, אני משתנה במד' אותי⁴¹ איז לכאורה נישט קיין טעם מספיק אויף אזא טעות, ווארום ס'איז פארשטאנדיק בפשטות (און מ'זעט ער'ז) במחשך ביי א בשר ודם] אז דער מראה הפנים (עכ"פ) בייט זיך לויט דער פעולה

(38) ראה ת"י המהרש"ל (הובא בהערה 18). — אבל נוסף על הנ"ל בפנים (ס"ב) שבפרש"י לא נעתקו התיבות, מבית עבדים, גם עצם תירוצו לכאורה אינו מובן, דלמה לא יפרש הכתוב שהבית עבדים הוא, ארץ מצרים (ובפרט שדוקא ארמ"צ הוא, בית עבדים, ש"ל. ה"י עבד יכול לברוח ממצרים — פרש"י פרשתנו יח, ט).
ברע"ב כאן ד.הפי' הראשון אינו מתיישב על הענין שהרי לא צוה אותן בשום מצות הללו ר"ל אנכי ולא יהי' לך שום שעבוד לפני יי'. ולכאורה צ"ע, שהרי מפורש בפרש"י (, מכילתא וכו') שאנכי היא הרי"ע קבלת מלכותו, ומדוע אין זה ענין של שעבוד לפני יי'?

וראה לעיל הערה 22 — בת"י המשכיל לדוד.
(39) ראה רש"י ואתחנן (ד, לה): כשתן הקב"ה את התורה פתח להם כ"ר וראו שהוא יחיד.
(40) שאין זה רק ענין של פעולה של הקב"ה (שזה מובן בפשטות שאפ"ל פעולות שונות והפכויות נעשות ע"י אחד) כי"א ענין של התגלות ה' (וכדיוק ל' רש"י, משתנה במראות).
(41) ברע"ב כאן, שע"י שמיעת קולות הרבה, יש יותר מקום לטעות . . מדבר שינוי המראות לפי שינוי המראות ה' בומנים שונים. ע"ש. אבל להעיר מרש"י כאן (וער'ז בפרש"י משפטים שם) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר זו היתה לפניו בשעת השעבוד וכעצם השמים משנגאלו — שתי מראות הפכויות בהר סיני גופא (ראה נחלת יעקב כאן. — ומתורצת אריכות זו בפרש"י). וראה הערה הקודמת. ואכ"מ.
(42) וראה מפרשי רש"י כאן — כמה תירוצים בהצריכותא.
(43) משפטים כד, ד. — אלא שאז ראו רק משה ואהרן נדב ואביהוא וע' זקנים (שם, י). וראה הערה הבאה.
(44) ראה פרשתנו יט, כ ואילך — מיריד ה' על ה"ס, עד, וידבר אלקים גר'.